

EMIL NEMEȘ

Bogăția proverbială în aur a Daciei a trezit interesul deosebit al Imperiului roman, constituind și una din cauzele cuceririi ei de către romani.

Vorbind despre prada de război făcută de Traian în Dacia, scriitorul bizantin Johanes Lydus spunea că ea ar fi constat dintr-o cantitate uriașă de metale nobile evaluate în unitățile noastre de măsură la 1 650 000 kg aur și 3 310 000 kg argint¹.

Cu toate că aceste cifre sînt fantastice și de neluat în considerare, Dacia a fost fără îndoială, alături de Irlanda, Spania, Macedonia, Tracia și insula Thasos una din provinciile cele mai bogate în aur ale antichității². Dovadă și aria mare de răspîndire a obiectelor din aur transilvănean care trece peste granițele țării, ajungînd pînă departe în Danemarca³.

Plasarea pe hartă a localităților cu descoperiri de piese din aur, scoate în evidență concentrarea descoperirilor în trei zone distincte: Banat, cursul mijlociu al Mureșului și bazinul Someșului cu Maramureșul. Toate descoperirile făcute gravitează înspre aceste zone bogate în zăcăminte aurifere. Extragerea aurului în perioada romană se făcea la fel ca și în alte părți ale imperiului, fie din nisipurile aurifere prin spălare, fie, și aceasta rămîne metoda cu cel mai mare randament, prin extragerea aurului din minereu.

În repertoriul localităților unde au fost semnalate descoperiri de obiecte din aur Ulpia Traiana Sarmizegetusa ocupă un loc bine stabilit⁴.

Descoperirile fortuite sau prin cercetări arheologice în vatra fostei capitale de provincie, piesele care fac obiectul studiului de față, se află în proprietatea Muzeului de arheologie din Sarmizegetusa.

Primul dintre obiectele pe care dorim să le prezentăm, este un cercel din sîrmă subțire din aur în formă de spiră cu diametrul de 1,2 cm, avînd capetele răsucite și petrecute în spirală pe verigă.

Este înregistrat cu nr. inv. 435. A fost descoperit întîmplător într-un mormînt aflat în necropola sudică a orașului antic⁵. (Fig. 1).

1. Johannes Lydus, *De magistratibus*, II, 28 ; D. Popescu, *Cercetări*, p. 196.

2. M. Ebert, *Reallexikon der Vorgeschichte*, IV, 2, p. 376 ; D. Popescu, *Cercetări*, p. 236.

3. A. Hartman, în *MAGW*, 1964, p. 42 ; idem în *Ber.RGK*, 1965—1966, p. 63 ; idem în *Germania*, 1968, p. 19 ; M. Rusu, *Considerații asupra metalurgiei aurului din Transilvania în bronz și Hallstatt A*, în *ActaMN*, IX, 1972, p. 31.

4. M. Roska, *Erd.Rep.*, Cluj, 1942.

5. O. Floca, *Muzeul de arheologie Ulpia Traiana Sarmizegetusa*, ghid. Deva, p. 73.

Analogii pentru acest tip de cercel sînt numeroase din care motiv ne-am oprit asupra celui descoperit în anul 1966 în Pădurea Verde din Timișoara ⁶.

Cel de al doilea cercel (Fig. 2), nr. inv. 3986, din sîrmă groasă din aur, a fost descoperit în partea nord-estică a curții sanctuarului zeilor medicinei, Aesculapius și Hygia. Sub formă de cerc, avînd diametrul de 2 cm, cercului are unul din patele îndoit în interiorul cercului, simbolizînd un cap de șarpe stilizat. Celălalt capăt, răsucit în trei spire concentrice lipite între ele, lasă în centru un orificiu pentru cîrligul de prindere în ureche.

Pentru acest tip de cercel, ca analogii am găsit cei doi cercei din aur în stil animalier descoperiți la Kerçi în Crimeea ⁷.

Cel de al treilea obiect propus a fi prezentat este un ac de păr din tijă de bronz placată cu foiță subțire de aur. (Fig. 3).

Corpul acului (inv. 10 142) avînd lungimea de 13 cm se subțiază spre unul din capete. Capătul opus, în formă de cartuș, este despărțit de restul acului printr-o linie adîncită circulară sub care, pe o lungime de 4,5 cm, urmează o porțiune cu decor spiral. La mijlocul decorului spiral acul este ușor îndoit.

Pentru acest tip de ac, o analogie apropiată o găsim cu acul de păr descoperit la Gherla în anul 1968 ⁸.

Toate cele trei obiecte prezentate par a face parte din marea gamă a bijuteriilor provenite din aurul transilvănean. Un răspuns definitiv și veridic la această problemă se va putea da numai după efectuarea analizelor spectrale a miilor de obiecte presupuse a fi făcut din aur transilvănean comparativ atît cu probele din aur nativ provenite din diverse văi bogate în nisipuri aurifere, cît și a probelor de minereu provenite din minele cu zăcămintele bogate în aur.

PARURES EN OR TROUVÉES DANS LA COLECTION DU MUSÉE D'ARCHEOLOGIE DE SARMIZEGETUSA

R é s u m é

Découvertes par hasard ou par des recherches archéologiques les trois pièces présentées dans l'article présent — deux boucles d'oreilles et une aiguille à cheveux — font partie des objets d'or de facture romaine provinciale, objets appartenant à la collection du Musée d'archéologie de Sarmizegetusa.

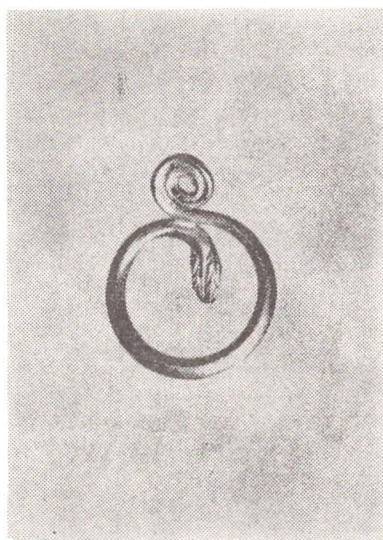
6. Ortansa Radu, Mormîntul sarmatic de la Pădurea Verde din Timișoara, jud. Timiș, în *Materiale*, X, 1973, p. 148 ; I.H. Crișan, *Ziridava*, 1978, p. 102, fig. 40.

7. Iva Oldrejova, *Les bijoux antiques*, Praga, 1975, p. 37—38.

8. N. Gudea, I. Chifor, *Cîteva descoperiri arheologice la Gherla*, în *ActaAMP*, II, 1978, p. 64, fig. 14.

Fig. 1. Sarmizegetusa. Cercei din sîrmă subțire de aur.

Fig. 2. Sarmizegetusa. Cercei din sîrmă groasă de aur.

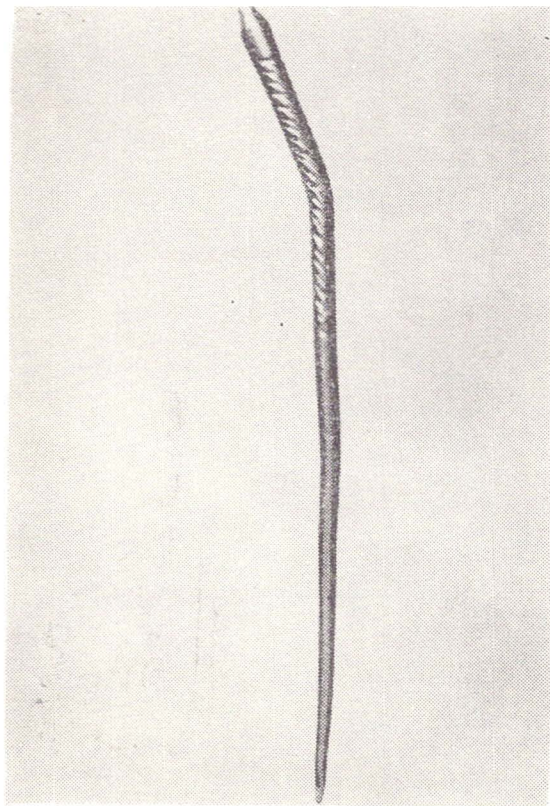

Fig. 3. Sarmizegetusa. Ac de păr din tijă de bronz acoperit cu foiță subțire de aur.

LA LISTE DES ILLUSTRATIONS

Fig. 1. Sarmizegetusa. Le bouche d'oreille de fil fin d'or.

Fig. 2. Sarmizegetusa. Le boucle d'oreille de fil gros d'or.

Fig. 3. Sarmizegetusa. L'épingle à cheveux de tige de bronz couvert d'une feuille fine d'or.